

Eiropas
Komisija

CASP2022

Saskaņota rīcība produktu
drošuma jomā

Ķīmiskās vielas
rotaļlietās

Galīgais
ziņojums

Satura rādītājs

Satura rādītājs	2
Saīsinājumu saraksts	2
Kopsavilkums	3
1. daļa	
1. Pasākuma apskats	4
1.1. Iesaistītās TUI	4
1.2. Produktu tvērums un testēšanas kritēriji	4
1.2.1. Produktu tvērums	4
1.2.2. Testēšanas kritēriji	4
2. Paraugu ņemšana un testēšana	5
2.1. Paraugu ņemšanas sadalījums un kanāli	5
2.2. Testēšanas process	5
3. Testēšanas rezultāti	6
3.1. Pārskats par testēšanas rezultātiem un galvenie konstatējumi	6
3.2. Rezultāti dalījumā pa ķīmiskajām vielām	6
3.3. Rezultāti dalījumā pa ķīmiskajām vielām	7
3.4. Rezultāti pa vecuma kategorijām	7
3.5. Secinājumi par testēšanas rezultātiem	8
4. Riska novērtējumi un pasākumi	9
4.1. Riska novērtējuma rezultāti	9
4.2. Korektīvie pasākumi	9
5. Secinājumi un ieteikumi	10
5.1. Secinājumi	10
5.2. Ieteikumi ieinteresētajām personām	10
2. daļa	
1. Kas ir CASP?	12
Lomas un pienākumi	
2. Izstrādājumu pārbaužu darba plāns	13
3. Izstrādājumu pārbaužu rīki un procesi	14

Saīsinājumu saraksts

SAĪSINĀJUMS	APRAKSTS
BPA	Bisfenols A
CASP	Saskaņota rīcība produktu drošuma jomā
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
IP	Izstrādājumu pārbaude
JUST ĢD	Eiropas Komisijas Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorāts
PAO	Policikliskie aromātiskie ogļūdeņraži
PVH	Polivinilhlorīds
RAG	Riska novērtēšanas pamatnostādnes
RAPEX pamatnostādnes	Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2019/417, ar ko nosaka pamatnostādnes par to, kā vadīt Eiropas Savienības ātrās ziņošanas sistēmu
RDD	Rotaļlietu drošuma direktīva (2009/48/EK)
REACH	Regula (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu
TUI	Tirgus uzraudzības iestāde

Kopsavilkums

Pasākuma mērķi

Saskaņota rīcība produktu drošuma jomā (CASP) ļauj visām tirgus uzraudzības iestādēm (TUI) no Eiropas Savienības (ES) / Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstīm kopīgiem spēkiem nodrošināt, ka nedroši produkti tiek ātri izņemti no vienotā tirgus. Šajā pasākumā galvenā uzmanība tika pievērsta dažu ķīmisko vielu bīstama līmeņa konstatēšanai rotaļlietās. Gan tiešsaistes, gan fiziskos veikalos tika ņemti izstrādājumu paraugi, kas tika pārbaudīti saskaņā ar kopīgi pieņemtiem kritērijiem Eiropas laboratorijā, ko atlasīja iesaistītās TUI.

Produktu tvērums

Pasākums attiecās uz **mīkstās un cietās plastmasas rotaļlietām**, kas paredzētas bērniem, kas **vecāki un jaunāki par 36 mēnešiem**.

Testēšanas kritēriji

Testēšanas mērķis bija konstatēt tādu neatļautu bīstamu ķīmisku vielu klātbūtni, kas rada risku cilvēku veselībai. Konkrētāk, testēšanas plānā galvenā uzmanība tika pievērsta šādiem aspektiem:

- ftalāti, policikliskie aromātiskie ogļūdeņraži (PAO) un kadmijs saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1907/2006 par ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH) XVII pielikumu;
- 17 metālu (izņemot hromu (VI) un organisko alvu), kuru izmantošana ir ierobežota saskaņā ar Rotaļlietu drošuma direktīvu (RDD), migrācija;
- formaldehīds, bisfenols A (BPA), fenols un antipirēni RDD II pielikuma C papildinājuma kontekstā.

Rezultāti

- No 94 pārbaudītajām rotaļlietām astoņas neatbilda vismaz vienai no attiecīgajām veselības aizsardzības un drošības prasībām. Bīstamas neatļautas ķīmiskās vielas (ftalāti un BPA) tika konstatētas tikai rotaļlietās, kas pilnībā vai daļēji izgatavotas no mīkstās plastmasas.
- Kopumā prasībām neatbilda 14 % rotaļlietu, kas paredzētas bērniem, kas vecāki par 36 mēnešiem, un 4 % rotaļlietu, kas paredzētas bērniem līdz 36 mēnešu vecumam.
- TUI veiktās brīdinājumu, marķējuma un instrukciju pārbaudes liecināja, ka 33 no 94 paraugiem neatbilst prasībām.

Galvenie ieteikumi

Patērētājiem

- Iegādājieties rotaļlietas tikai uzticamos mazumtirdzniecības kanālos.
- Pārbaudiet, vai rotaļlietām ir CE zīme.
- Uzraugiet jaunākus bērnus (jaunākus par 36 mēnešiem), kad viņi spēlējas ar vecāko brāļu un māsu rotaļlietām, kuras var iebāzt mutē.
- Neiegādājieties zemas kvalitātes mīkstās plastmasas rotaļlietas, jo tās var radīt lielāku ķīmisko risku.

Ekonomikas dalībniekiem

- Apzinieties savus pienākumus saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem.
- Īpašu uzmanību pievēršiet rotaļlietām, kas izgatavotas no mīkstās plastmasas.
- Pazīstiet savu piegādātāju. Rūpīgi izvērtējiet, ar ko sadarbojaties.

Valsts iestādēm

- Turpiniet uzraudzīt mīkstās plastmasas rotaļlietu tirgu: mīkstās plastmasas rotaļlietu materiāli, piemēram, mīksta polivinilhlorīds (PVC), var saturēt visvairāk kaitīgu ķīmisko vielu.
- Turpiniet uzraudzīt ķīmiskās vielas rotaļlietās. Ķīmiskie riski ir vieni no galvenajiem riskiem, par kuriem tiek iesniegti paziņojumi Safety Gate.

Secinājumi

Testēšanas kampaņas laikā astoņas no testētajiem paraugiem tika konstatēti ftalāti un BPA. Lai gan prasībām neatbilda tikai 9 % no pārbaudītajiem paraugiem, ar ftalātu un BPA klātbūtni tādā daudzumā, ka tiek pārsniegtas robežvērtības, saistītie riski ir nopietni.

Bīstamās ķīmiskās vielas tika konstatētas tikai mīkstās plastmasas rotaļlietu materiālos, kas liecina, ka mīkstā plastmasa joprojām ir viens no materiāliem, kas rada vislielāko risku.

Pamatojoties uz šīs IP rezultātiem, TUI iesniedza divus paziņojumus Safety Gate (vēl trīs paziņojumi tiek gaidīti) un aicināja ekonomikas dalībniekus izņemt produktus no tirgus vai atsaukt tos no patērētājiem, ja tika konstatēts, ka bīstamo ķīmisko vielu saturs pārsniedz noteiktās robežvērtības.

1. Pasākuma apskats

1.1. Iesaistītās TUI

Deviņas TUI no deviņām ES dalībvalstīm piedalījās izstrādājumu pārbaudē (IP) “Ķīmiskās vielas rotaļlietās”.

1. tabula. Iesaistīto TUI saraksts

VALSTS	TUI
Austrija	Federālā sociālo lietu, veselības, aprūpes un patērētāju aizsardzības ministrija
Francija	Konkurences politikas, patērētāju lietu un krāpšanas kontroles ģenerāldirektorāts
Igaunija	Patērētāju aizsardzības un tehniskā regulējuma iestāde
Īrija	Konkurences un patērētāju aizsardzības komisija
Malta	Maltas Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības iestāde
Polija	Konkurences un patērētāju aizsardzības birojs
Slovākijas Republika	Slovākijas Tirdzniecības inspekcija
Slovēnija	Veselības inspekcija
Zviedrija	Zviedrijas Ķīmikāliju aģentūra

1.2. Produktu tvēruma un testēšanas kritēriji

1.2.1. Produktu tvēruma

TUI vienojās produktu tvērumā iekļaut tikai mīkstās un cietās plastmasas rotaļlietām, kas paredzētas visu vecumu bērniem (vecākiem un jaunākiem par 36 mēnešiem).

MĪKSTĀS PLASTMASAS ROTAĻLIETAS

CIETĀS PLASTMASAS ROTAĻLIETAS

ROTAĻLIETAS BĒRNIEM, KĀS JAUNĀKI PAR 36 MĒNEŠIEM

ROTAĻLIETAS BĒRNIEM, KĀS VECĀKI PAR 36 MĒNEŠIEM

1.2.2. Testēšanas kritēriji

Pamatojoties uz diskusijām ar TUI un tehnisko ekspertu, tika panākta vienošanās, ka tiks pārbaudītas 37 dažādas bīstamas ķīmiskās vielas, kas bieži sastopamas rotaļlietās:

- četri ftalāti, kas to radītā nopietnā riska dēļ ir aizliegti visos rotaļlietu polimēru materiālos (neatkarīgi no vecuma vai iespējas, ka rotaļlieta tiks bāzta mutē) – 51. ieraksts REACH regulas XVII pielikumā;
- trīs ftalāti, kas aizliegti tādu rotaļlietu polimēru materiālos, kuras bērni var iebāzt mutē – 52. ieraksts REACH regulas XVII pielikumā;
- astoņi PAO mīksto/tumšo elastomēra/gumijas materiālos, kas saprātīgi paredzamos apstākļos var nonākt saskarē ar mutes dobumu vai ilgstošā vai īslaicīgā atkārtotā saskarē ar ādu – 50. ieraksts REACH regulas XVII pielikumā;
- kadmijs – 23. ieraksts REACH regulas XVII pielikumā;

- visi 17 metāli, kuru migrācijas robežvērtības ir noteiktas RDD²;
- formaldehīds, BPA, antipirēni (TCPE, TCPP, TDCP)³ un fenols, kuru lietošana ir ierobežota saskaņā ar RDD II pielikuma C papildinājumu.

Šādu ķīmisko vielu saturam ir noteikti ierobežojumi vai nu pēc svara, vai arī pēc migrācijas no rotaļlietas, kad bērns to košļā vai sūkā. Šie ierobežojumi laika gaitā ir noteikti ES līmenī, un to pamatā ir zinātniski dati par drošumu un jaunākās atziņas.

Šo nedrošo ķīmisko vielu toksicitātes līmenis var būt dažāds. Tās bieži vien ir sastopamas rotaļlietās vai nu pārstrādes rezultātā, vai arī tāpēc, ka tās ir mērķtiecīgi pievienotas, lai veiktu kādu konkrētu funkciju, piemēram, uzlabotu rotaļlietas elastību vai darbotos kā antipirēns vai konservants.

Papildus laboratorijas testiem TUI veica brīdinājumu, marķējuma un instrukciju pārbaudes savas valsts valodā(-s). Tehniskais eksperts sagatavoja kontrolsarakstu ar galvenajām prasībām, lai sniegtu papildu norādījumus TUI.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1907&from=EN>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0048&from=EN>

³ TCPP = tris-(2-hlor-1-metiletil)fosfāts; TDCP = tris-[2-hlor-1-(hlormetil)etil] fosfāts; TCPE = tris-(2-hloretil)fosfāts

2. Paraugu ņemšana un testēšana

2.1. Paraugu ņemšanas sadalījums un kanāli

Paraugu ņemšana tika veikta, pamatojoties uz katras TUI veiktu priekšatlasī atbilstoši katra tirgus īpatnībām. Iesaistītās TUI kopumā savāca 95 paraugus. Tomēr viens paraugs (niršanas riņķis) galu galā netika atzīts par rotaļlietu, jo tā galvenais mērķis ir izglītojošs (mācīties nirt)⁴.

Lielākā daļa atlasīto rotaļlietu bija izgatavotas no mīkstās vai cietās plastmasas. Četros paraugos bija gan mīkstās, gan cietās plastmasas sastāvdaļas. Paraugi tika savākti gan tiešsaistē, gan fiziskos veikalos.

2 tabula. Iesaistīto TUI savākto paraugu skaits

VALSTS	TUI	KOPĒJAIS PARAUGU SKAITS
Austrija	Federālā sociālo lietu, veselības, aprūpes un patērētāju aizsardzības ministrija	10
Francija	Konkurences politikas, patērētāju lietu un krāpšanas kontroles ģenerāldirektorāts	14
Igaunija	Patērētāju aizsardzības un tehniskā regulējuma iestāde	10
Īrija	Konkurences un patērētāju aizsardzības komisija	10
Malta	Malta Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības iestāde	11
Polija	Konkurences un patērētāju aizsardzības birojs	10
Slovākijas Republika	Slovākijas Tirdzniecības inspekcija	10
Slovēnija	Veselības inspekcija	10
Zviedrija	Zviedrijas Ķīmikāliju aģentūra	9
KOPĀ		94

3. tabula. Paraugu ņemšanas sadalījums un kanāli

MATERIĀLS			VECUMA KATEGORIJA		PARAUGU ŅEMŠANAS KANĀLS	
Mīkstā plastmasa	Cietā plastmasa	Mīkstā un cietā plastmasa	Jaunāki par 36 mēnešiem	Vecāki par 36 mēnešiem	Tiešsaistē	Fiziskā veikalā
44	46	4	50	44	19	75

2.2. Testēšanas process

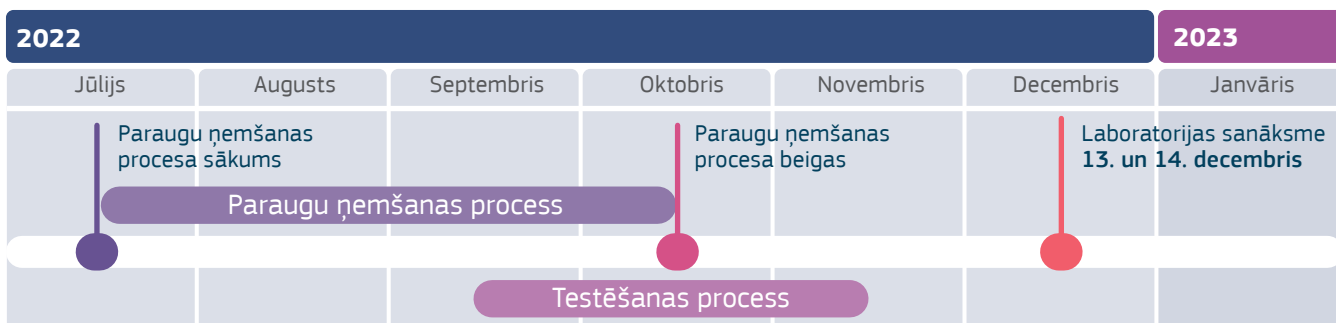
Testēšanas laboratorija šim pasākumam tika izraudzīta konkursa procedūrā, kas tika uzsākta 2022. gada maijā. Konkursa specifikācijas tika nosūtītas 107 laboratorijām ES/EEZ valstīs, kas tika izraudzītas saskaņā ar projekta komandas laboratoriju iesaistes stratēģiju. Katra laboratorija tika aicināta iesniegt piedāvājumu, kurā iekļauti konkursa dokumentācijā minētie elementi, piemēram, detalizēta informācija par cenām un apliecinātie dokumenti, kas sniedz pierādījumus par sertifikāciju, ekspertu pieredze un testēšanas pārskatu veidlapas.

14 laboratorijas piedāvājumu iesniedza noteiktajā termiņā. Pamatojoties uz piedāvājuma pilnīgumu un konkurētspēju, priekšatlasē tika izraudzītas piecas laboratorijas, kas tika uzaicinātas uz interviju, lai detalizētāk apspriestu iesniegto piedāvājumu. Starposma

sanāksmes laikā TUI tika iesniegta salīdzinoša analīze par laboratoriju iesniegto piedāvājumu tehnisko kvalitāti un finanšu aspektiem. TUI izvēlējās laboratoriju, kura kopvērtējumā saņēma vislielāko punktu skaitu, pamatojoties uz tās piedāvājuma kvalitāti un finansiālo konkurētspēju.

Pēc laboratorijas izraudzīšanās TUI bija divi mēneši laika, lai savāktu paraugus un nosūtītu tos uz laboratoriju. Paraugu ņemšanas process tika pagarināts, lai TUI varētu savākt papildu izstrādājumu paraugus. Testēšanas process noritēja bez kavēšanās un noslēdzās 2022. gada 19. novembrī. Laboratorijas sanāksme notika 2022. gada 13. un 14. decembrī.

1 Paraugu ņemšanas un testēšanas procesa laika grafiks

⁴ Šis izstrādājums tika atzīts par produktu tvērumā neietilpstošu, un tā testēšanas rezultāti nav iekļauti šajā ziņojumā sniegtajos datos.

3. Testēšanas rezultāti

3.1. Pārskats par testēšanas rezultātiem un galvenie konstatējumi

Astoņi no 94 testētajiem paraugiem neatbilda vismaz vienai no testēšanas plānā noteiktajām prasībām.

Lielākā daļa paraugu (80 %) nāca no fiziskiem veikaljiem. Testa rezultāti būtiski neatšķīrās atkarībā no mazumtirdzniecības kanāla: testēšanas plāna prasībām neatbilda 10 % tiešsaistē savāktu paraugu un 8 % fiziskos veikalos iegādāto paraugu.

TUI veica brīdinājumu, marķējuma un instrukciju pārbaudes savas valsts valodā(-s). Prasībām neatbilda 33 no 94 paraugiem. Visbiežāk konstatētās neatbilstības bija šādas: nav CE zīmes vai arī CE zīme ir nepareiza izmēra un formas, nav informācijas par vienoto kontaktpunktu un nepareizi brīdinājumi par vecumu.

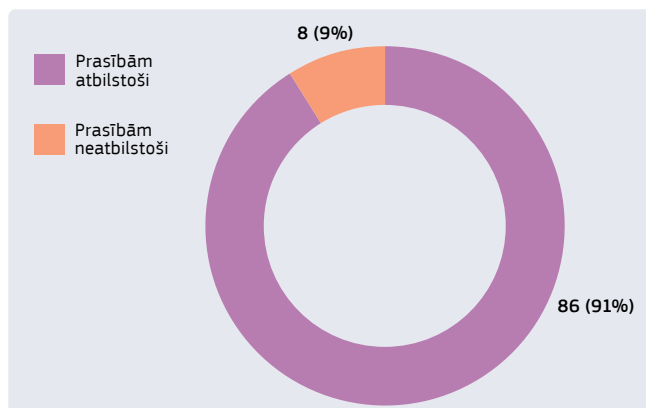
Ja ņem vērā gan laboratorijas veiktos ķīmiskos testus, gan TUI veiktās brīdinājumu, marķējuma un instrukciju pārbaudes, vismaz vienai no prasībām kopumā neatbilda 35 paraugi.

3.2. Rezultāti pa materiālu veidiem

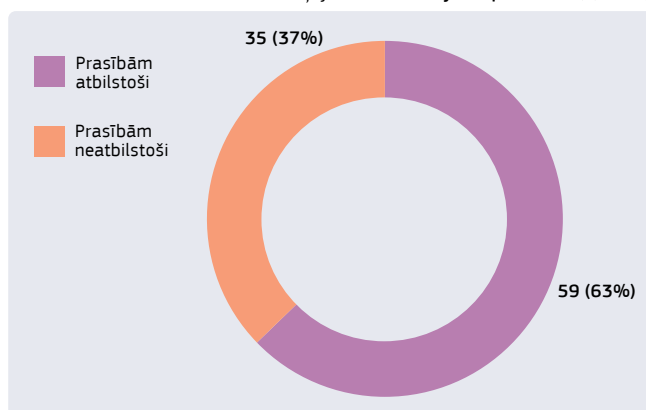
Iesaistītās TUI savāca 46 rotaļlietas no cietās plastmasas, 44 rotaļlietas no mīkstās plastmasas un četras rotaļlietas, kurās bija gan mīkstās, gan cietās plastmasas sastāvdaļas. Visas cietās plastmasas rotaļlietas izturēja ķīmiskos testus, savukārt astoņos paraugos, kas pilnībā izgatavoti no mīkstās plastmasas vai arī satur abu veidu materiālus, ftalātu vai BPA robežvērtības bija pārsniegtas (sk. 4).

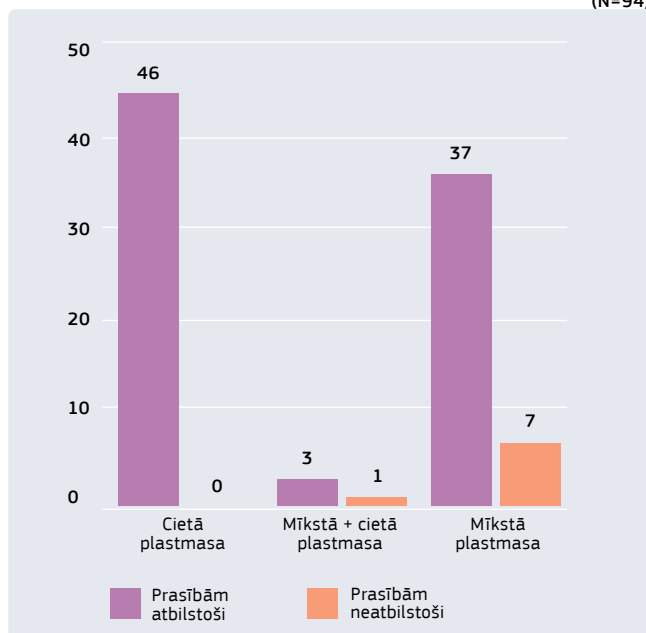
2. attēls. Vispārējie testēšanas rezultāti (ķīmiskie testi) (N=94)

3. attēls. Vispārējie testēšanas rezultāti (ieskaitot brīdinājumu, marķējuma un norādījumu pārbaudes) (N=94)

4. Testēšanas rezultāti dalījumā pa materiālu veidiem (N=94)

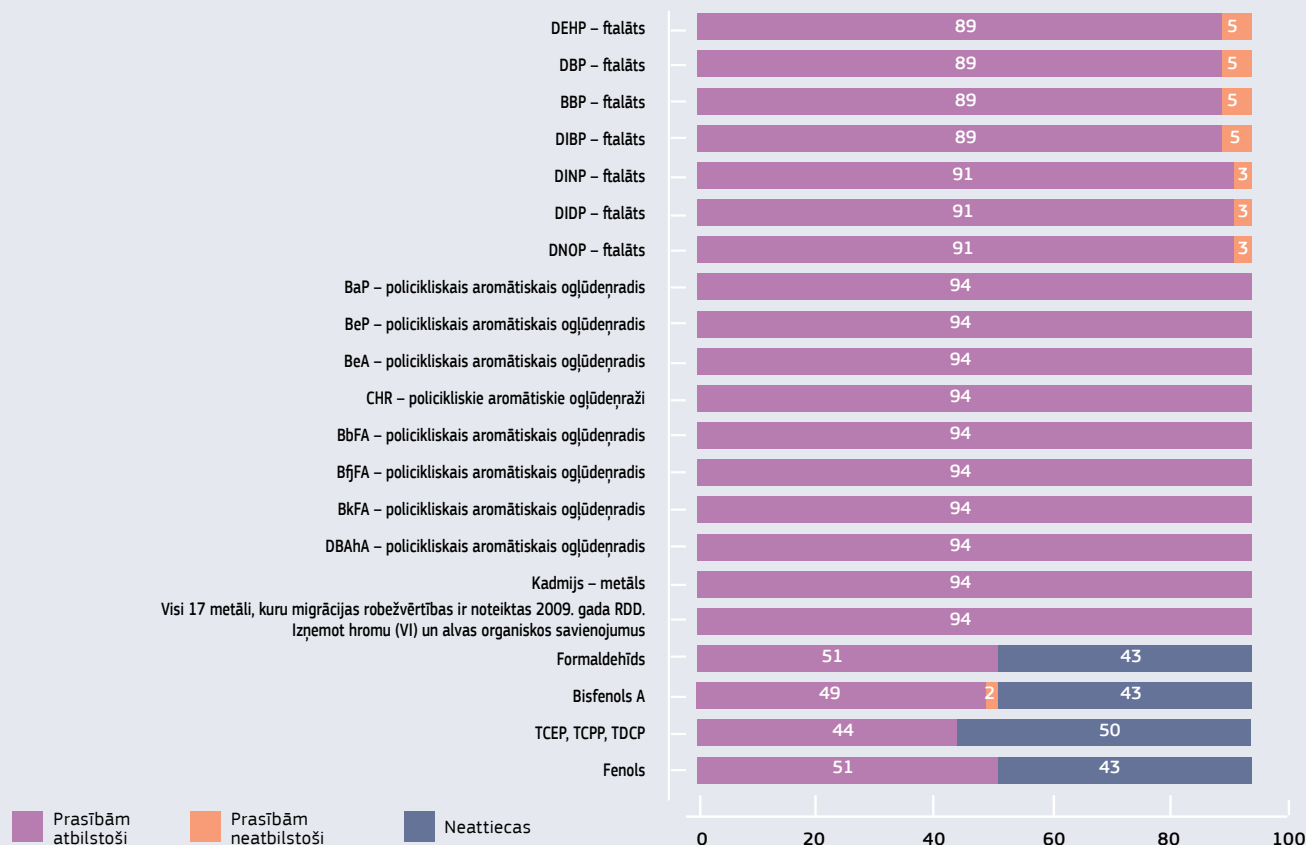

3.3. Rezultāti dalījumā pa ķīmiskajām vielām

Astoņos paraugos, kuros nebija ievērotas tiesību aktos noteiktās robežvērtības, bija pārsniegtas BPA un septiņu dažādu veidu ftalātu robežvērtības (sk. 5. attēlu).

Ftalāti, kas pārsniedza robežvērtības, jo īpaši tika konstatēti uz leļļu sejām un kājām, kas izgatavotas no rozā mīkstās plastmasas, savukārt BPA, kas pārsniedza robežvērtības, tika konstatēts divās vannas rotaļlietās.

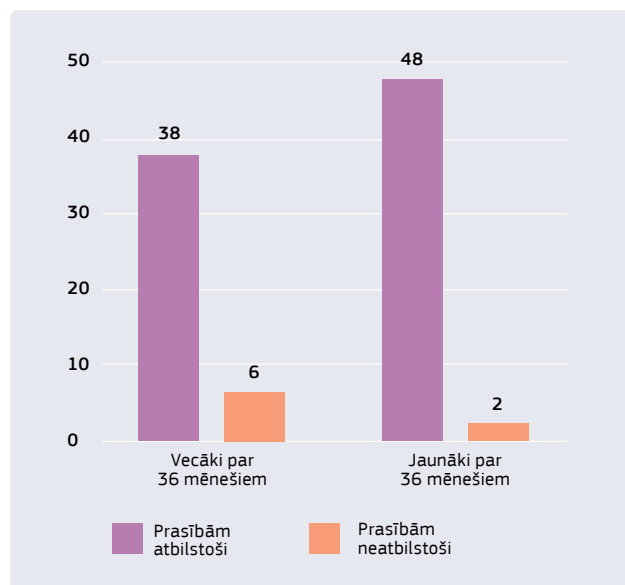
5. attēls. Testēšanas rezultāti dalījumā pa ķīmiskajām vielām (N=94)

3.4. Rezultāti pa vecuma kategorijām

44 no 94 testētajām rotaļlietām bija paredzētas bērniem, kas vecāki par 36 mēnešiem, un 50 – bērniem, kas jaunāki par 36 mēnešiem. To rotaļlietu vidū, kas paredzētas bērniem, kas vecāki par 36 mēnešiem, neatbilstību īpatsvars bija lielāks (14 %) nekā bērniem, kas jaunāki par 36 mēnešiem, paredzēto rotaļlietu vidū (4 %).

6. attēls. Vispārējie testēšanas rezultāti rotaļlietām, kas paredzētas bērniem, kas vecāki un jaunāki par 36 mēnešiem (N=94)

3.5. Secinājumi par testēšanas rezultātiem

Ķīmiskie riski

Šī IP parādīja, ka 91 % no atlasītajām rotaļlietām atbilda testēšanas plānā noteiktajām ķīmiskajām prasībām.

Ķīmiskās vielas, kas pārsniedza robežvērtības, tika konstatētas tikai rotaļlietās, kas pilnībā vai daļēji izgatavotas no mīksts plastmasas.

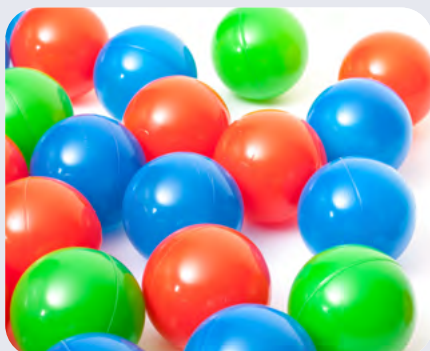
Aizliegtie ftalāti tika konstatēti **sešos dažādos paraugos**.

Tas nebija nekāds pārsteigums, jo ražotāji daudzos gadījumos ftalātus mērķtiecīgi pievieno nolūkā uzlabot plastmasas elastību, caurspīdīgumu un izturību. Šajā IP konstatētie ftalāti ietekmē reproduktīvo veselību un traucē cilvēka hormonālās sistēmas darbību (endokrīnie disruptori).

Vienīgā neatļautā bīstamā ķīmiskā viela, kas tika konstatēta papildus ftalātiem, bija **BPA** (no 51 parauga, kurā tika pārbaudīta šīs vielas klātbūtne, tā tika konstatēta divās vannas rotaļlietās). Šis rezultāts iesaistītajām TUI likās pārsteidzošs. BPA ir ķīmiska viela, ko izmanto plastmasas stiprināšanai un tās izturības palielināšanai. Tas ir endokrīnais disruptors, proti, viela, kas var kaitēt veselībai, izmainot endokrīnās sistēmas darbības līdzsvaru, jo īpaši agrā bērnībā. Tas ir klasificēts kā reproduktīvajai sistēmai toksiska viela (var negatīvi ietekmēt auglību).

Brīdinājumi, marķējums un instrukcijas

TUI veiktās attiecīgajā(-s) valsts valodā(-s) sniegto brīdinājumu, marķējuma un instrukciju pārbaudes parādīja, ka 35 % izstrādājumu neatbilst prasībām. Visbiežāk konstatētās neatbilstības bija šādas: nav CE zīmes vai arī CE zīme ir nepareiza izmēra un formas, nav informācijas par vienoto kontaktpunktu un nepareizi brīdinājumi par vecumu. Neraugoties uz to, ka brīdinājumi, marķējums un instrukcijas nesniedz sīkāku informāciju par rotaļlietu ķīmiskā riska profilu, vecākiem/aprūpētājiem tie ir būtisks informācijas avots par produktu un tā drošu lietošanu.

4. Riska novērtējumi un pasākumi

4.1. Riska novērtējumi

Saskaņā ar RDD Savienības tirgū laistajām rotaļlietām jāatbilst direktīvā noteiktajām drošuma pamatprasībām. Proti, rotaļlietas nedrīkst apdraudēt lietotāju vai trešo personu drošību vai veselību, ja tās lieto paredzētajā vai paredzamā veidā. Novērtējot, vai produkts rada risku, jāievēro principi, kas noteikti Komisijas Īstenošanas lēmumā (ES) 2019/417, ar ko nosaka pamatnostādnes par to, kā vadīt Eiropas Savienības ātrās ziņošanas sistēmu (RAPEX pamatnostādnes)⁵.

Pamatnostādnēs ir izklāstīta riska novērtēšanas metode, ko TUI var izmantot, lai novērtētu risku, ko patēriņa preces rada patērētāju veselībai un drošībai, un izlemtu, vai ir nepieciešams iesniegt paziņojumu Safety Gate. Īpašs riska novērtēšanas pamatnostādņu rīks jeb RAG rīks riska novērtējuma, kurā ņemti vērā RAPEX pamatnostādnēs noteiktie principi, veikšanai ir pieejams RAPEX tīmekļa vietnē un RAPEX lietojumprogrammā.

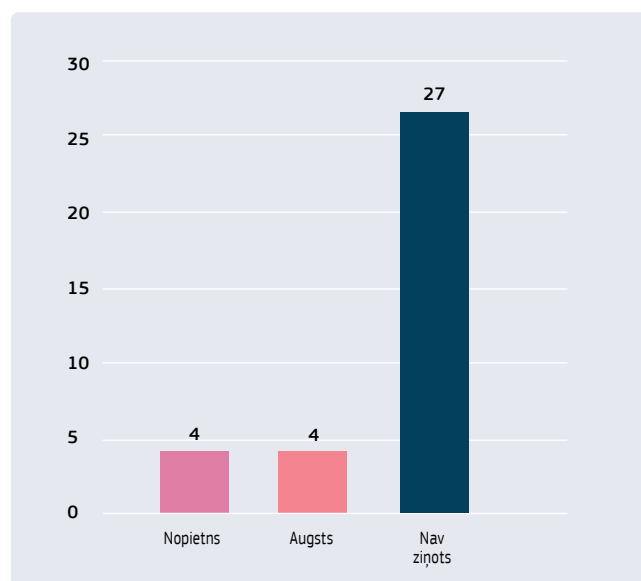
Paziņojumi attiecībā uz izstrādājumiem, kuriem TUI ir noteikušas ierobežojošus pasākumus, pamatojoties uz to, ka to sastāvdaļu sarakstā ir iekļauta ķīmiska viela, uz kuru attiecas ES tiesību aktos noteiktie ierobežojumi, taču nav zinātnisku datu par riska novērtējumu, ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi.

Tomēr atsevišķs riska novērtējums nav nepieciešams, ja:

- ir konstatēta aizliegtas ķīmiskās vielas klātbūtne vai tās koncentrācija pārsniedz Eiropas tiesību aktos (piemēram, REACH regulā) noteikto robežvērtību;
- šo ierobežojumu pamatā ir zinātnisks atzinums, kas liecina, ka šīs ķīmiskās vielas klātbūtne apdraud patērētāju veselību un drošību.

Četri no astoņiem paraugiem, kas neatbilda ķīmisko testu prasībām, tika atzīti par tādiem, kas rada nopietnu risku, TUI neveicot atsevišķu riska novērtējumu. Atlikušajiem četriem paraugiem atbildīgā TUI veica atsevišķu riska novērtējumu, un, ņemot vērā gan bīstamību, gan iedarbību, nolēma, ka šie paraugi rada augstu risku⁶.

7. attēls. Prasībām neatbilstošo paraugu riska līmeņu pārskats (N=35)

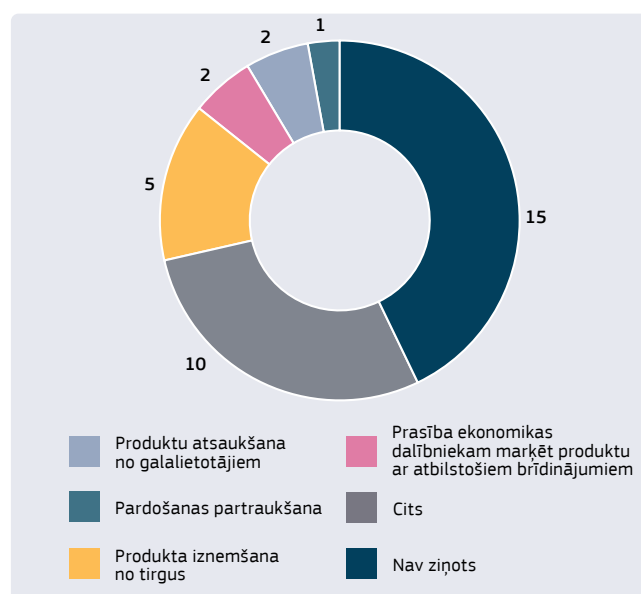
4.2. Korektīvie pasākumi

Pamatojoties uz testu rezultātiem un veiktajām brīdinājumu, marķējuma un instrukciju pārbaudēm, TUI lemj, kādi korektīvi pasākumi jāveic attiecībā uz izstrādājumiem, kas neatbilst ES tiesību aktiem un/vai piemērojamiem standartiem. 8 Pasākumi, kas veikti attiecībā uz prasībām neatbilstošajiem paraugiem (N=35) ir redzami galvenie veiktie pasākumi.

Turklāt, ja tiek konstatēts nopietns risks, TUI ir juridisks pienākums iesniegt paziņojumu Safety Gate (saskaņā ar Direktīvas par produktu vispārēju drošību (2001/95/EK) 12. panta 1. punktu). RAPEX pamatnostādnēs arī ieteikts iesniegt paziņojumus par pasākumiem, kas veikti attiecībā uz produktiem, kuri rada mazāk nopietnu risku.

Pēc kopīgās testēšanas kampaņas pasākumu veikšanas par diviem izstrādājumiem tika iesniegti paziņojumi Safety Gate, un vēl par trim izstrādājumiem paziņojumi tiek gaidīti (situācija 2023. gada 14. aprīlī).

8. attēls. Pasākumi, kas veikti attiecībā uz prasībām neatbilstošajiem paraugiem (N=35)

⁵ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2019/417 (2018. gada 8. novembris) – EUR-Lex (europa.eu)

⁶ TUI nav norādījušas to paraugu riska līmeni, kuri neatbilda prasībām attiecībā uz brīdinājumiem, marķējumu un instrukcijām.

⁷ Regula (ES) 2023/988 par ražojumu vispārēju drošumu Oficiālajā Vēstnesī tika publicēta 2023. gada 23. maijā: [EUR-Lex - 32023R0988 - LV - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/988/oj).

Tā stājas spēkā 2023. gada 12. jūnijā un to piemēro no 2024. gada 13. decembra.

5. Secinājumi un ieteikumi

5.1. Secinājumi

Rotaļlietas ir izstrādājumu kategorija, kurai TUI ik gadu velta ievērojamus resursus un pūles, ņemot vērā to patērētāju neaizsargātību, kuriem šie izstrādājumi ir paredzēti. Tādas IP kā "Ķīmiskās vielas rotaļlietās" var būt vērstas uz īpaši plašu jautājumu loku, tāpēc šajā IP iesaistītās TUI nolēma koncentrēties uz 37 bīstamām ķīmiskām vielām, kuras, pamatojoties uz to zināšanām un pieredzi, varētu būt lielāka iespēja konstatēt rotaļlietās, jo īpaši plastmasas izstrādājumos.

Testēšanas kampaņas laikā astoņos testētajos paraugos, kas pilnībā vai daļēji izgatavoti no mīkstās plastmasas, tika konstatēti ftalāti un BPA. Lai gan prasībām neatbilda tikai 9 % no testētajiem paraugiem, ķīmiskie riski, kas saistīti ar ftalātu un BPA klātbūtni, kas pārsniedz robežvērtības, ir nopietni. Šajā IP konstatētie aizliegtie ftalāti faktiski ietekmē reproduktīvo veselību, traucē cilvēka hormonālās sistēmas darbību un var arī izraisīt astmu. Arī BPA spēj izmainīt endokrīnās sistēmas darbības līdzsvaru, jo īpaši agrā bērnībā, un tas tiek klasificēts kā viela ar toksisku ietekmi uz cilvēka reproduktīvajām spējām.

Turklāt TUI veiktās attiecīgajā(-s) valsts valodā(-s) sniegto brīdinājumu, marķējuma un instrukciju pārbaudes parādīja, ka 35 % paraugu neatbilst prasībām. Tie ir svarīga jebkura produkta riska profila daļa, jo sniedz vecākiem/aprūpētājiem būtisku informāciju par produkta pareizu lietošanu un piemērotību bērna vecumam.

Pamatojoties uz šīs IP rezultātiem, TUI iesniedza divus paziņojumus Safety Gate (vēl trīs paziņojumi tiek gaidīti) un aicināja ekonomikas dalībniekus izņemt produktus no tirgus vai atsaukt tos no patērētājiem, ja tika konstatēts, ka bīstamo ķīmisko vielu saturs pārsniedz noteiktās robežvērtības. Attiecībā uz paraugiem, kuri neatbilda prasībām attiecībā uz brīdinājumiem, marķējumu un instrukcijām, jānorāda, ka TUI galvenokārt aicināja ekonomikas dalībniekus marķēt izstrādājumus ar atbilstošiem brīdinājumiem un novērst administratīvās neatbilstības.

5.2. Ieteikumi ieinteresētajām personām

Turpmāk sniegtie ieteikumi ir balstīti uz testēšanas procesa rezultātiem un projekta laikā notikušajām diskusijām starp TUI.

Patērētājiem

Iegādājieties rotaļlietas tikai no uzticamiem mazumtirdzniecības kanāliem – gan tiešsaistē, gan bezsaistē. Nemeklējiet lētākus izstrādājumus citās tīmekļa vietnēs/ mazumtirdzniecības kanālos, jo šādā gadījumā pastāv lielāka iespēja, ka iegādāties zemākas kvalitātes produktu.

Neiegādājieties zemas kvalitātes mīkstās plastmasas rotaļlietas, jo tās var radīt lielāku ķīmisko risku.

Pārbaudiet, vai uz rotaļlietas ir **CE zīme un ES iedibinātas juridiskas personas nosaukums un fiziskā adrese.** Rūpīgi ievērojiet uz rotaļlietām norādītos **brīdinājumus par vecumu.**

Uzraugiet jaunākus bērnus (jaunākus par 36 mēnešiem), kad viņi spēlējas ar vecāko brāļu un māsu rotaļlietām, kuras var iebāzt mutē. Bērni, kas jaunāki par 36 mēnešiem, mēdz ilgstoši turēt rotaļlietas mutē un ir pakļauti lielākam riskam, ko rada nedrošas ķīmiskās vielas.

Eiropas un valstu iestādēm

Turpiniet uzraudzīt ķīmiskās vielas rotaļlietās. Ķīmiskie riski ir vieni no galvenajiem riskiem, par kuriem tiek iesniegti paziņojumi Safety Gate; TUI tiek mudinātas izmantot savus izmeklēšanas tīklus un atbalsta saziņas tīklus, lai mērķtiecīgi konstatētu rotaļlietas, kas rada ķīmisku risku. Atļautie bīstamo ķīmisko vielu līmeņi rotaļlietās ir noteikti, pamatojoties uz pieejamajiem zinātniskajiem datiem, un tie tiek pārbaudīti atbilstoši jaunākajām tehnoloģijām. Rotaļlietās esošās bīstamās ķīmiskās vielas izraisa konkrētas akūtas un hroniskas veselības problēmas, piemēram, ilgstošas un neatgriezeniskas slimības, saindēšanos, vēzi, kā arī alerģiju, kas izraisa, piemēram, astmu, veidošanos vai pastiprināšanos.

Galveno uzmanību pievērsiet mīkstās plastmasas rotaļlietām. Mīkstās plastmasas rotaļlietu materiāli, piemēram, mīksts PVC, var saturēt visvairāk kaitīgu ķīmisko vielu, un varētu būt lietderīgi uzraudzīt šo materiālu lietošanu. Pamatojoties uz šīs IP rezultātiem, visbiežāk konstatētās ķīmiskās vielas bija ftalāti plastifikatori, lai gan problēmas var radīt arī citas ķīmiskās vielas, piemēram, BPA, kas tika konstatētas mīkstās vai daļēji cietās plastmasas rotaļlietās (piemēram, vannas rotaļlietās).

Ekonomikas dalībniekiem

Apzinieties savus pienākumus saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem.

- **Visiem ekonomikas dalībniekiem**, darot rotaļlietas pieejamas ES tirgū, ir jārīkojas atbildīgi un pilnībā jāievēro RDD un REACH regulas juridiskās prasības.
- Pirms rotaļlietu laišanas Eiropas tirgū **ražotājiem** ir jānovērtē visi ar rotaļlietām saistītie ķīmiskie riski un jāveic dokumentēts atbilstības novērtējums. Šis novērtējums ražotājiem vai to pilnvarotajiem pārstāvjiem Eiropā ir jāglabā tehniskās dokumentācijas un atbilstības deklarācijas formā.
- **Importētājiem**, kas ievieš rotaļlietas Eiropas tirgū, pirms to laišanas šajā tirgū ir jāpārliedz, ka ražotājs ir veicis savu rotaļlietu ķīmiskās drošības novērtējumu. Turklāt importētājiem pirms rotaļlietu laišanas Eiropas tirgū ir jāpārliedz, ka ražotāja veiktie novērtējumi ir pieejami tehniskās dokumentācijas un atbilstības deklarācijas formā. Importētāji glabā EK atbilstības deklarācijas kopiju 10 gadus pēc rotaļlietas laišanas tirgū.
- **Tiešsaistes tirdzniecības gadījumā**, ja ES nav ražotāja, pilnvarotā pārstāvja vai importētāja, tad iepriekš minētā informācija ir jāglabā attiecīgi **atbildīgajai personai** vai piegādes pakalpojumu sniedzējam.

Īpašu uzmanību pievēršiet rotaļlietām, kas izgatavotas no mīkstās plastmasas. Veicot plastmasas rotaļlietu riska novērtējumu, ņemiet vērā, ka mīkstā plastmasa, jo īpaši PVC plastmasa, var saturēt vielas, uz kurām attiecas ierobežojumi, piemēram, ftalātus. Savukārt BPA var tikt konstatēts mīkstās vai daļēji cietās plastmasas rotaļlietās (piemēram, vannas rotaļlietās).

Brīdinājumi, marķējums un instrukcijas.

- Uz rotaļlietas esošajam marķējumam un etiķetei ir jābūt tās dalībvalsts oficiālajā(-s) valodā(-ās), kurā izstrādājums ir darīts pieejams. Visai atbilstības novērtēšanas dokumentācijai atbilstības deklarācijai un saistītās tehniskās dokumentācijas veidā jābūt pieejamai arī valodā, kas ir viegli saprotama attiecīgajai iestādei (ko noteikusi attiecīgā dalībvalsts).
- Pirms laišanas tirgū visām rotaļlietām jābūt marķētām ar CE zīmi.
- Uz visām rotaļlietām ir jābūt marķējumam, kurā norādīts pareizs Eiropas ražotāja un/vai importētāja nosaukums un pasta adrese, kā arī atbilstoša izsekojamības informācija, lai palīdzētu atsaukt nedrošas rotaļlietas (kontaktpunkta adreses vietā nepietiek norādīt tīmekļa vietni). Ja uz rotaļlietas iepakojuma ir norādīta tikai izplatītāja adrese, tas ir pilnībā atbildīgs par rotaļlietas atbilstības novērtēšanu.

Pazīstiet savu piegādātāju. Rūpīgi izvērtējiet, ar ko sadarbojaties. Pārbaudiet to piegādātāju identitāti, ar kuriem slēdzat darījumus.

Veiciet pasākumus, ja tiek konstatēts, ka rotaļlieta neatbilst ES ķīmiskās drošības prasībām. Aktīvi piedalieties nedrošu rotaļlietu izņemšanā no tirgus: tas var ietvert tūlītēju izstrādājumu izņemšanu vai atsaukšanu no tirgus un sabiedrības brīdināšanu par radīto risku, pilnībā sadarbojoties ar izplatīšanas ķēdi un TUI.

Atsaukumi. Skaidri informējiet patērētājus par to, kā viņi saņems informāciju par iespējamām atsaukšanas darbībām. Padariet atsaukšanas paziņojumus skaidrus un pieejamus un vienmēr norādiet produkta radīto apdraudējumu. Regulāri uzraugiet atsaukšanas ietekmi un attiecīgi pielāgojiet stratēģiju.

Ziņojiet par incidentiem kompetentajai iestādei. Ja rotaļlieta rada drošības apdraudējumu, ekonomikas dalībniekiem ir juridisks pienākums nekavējoties informēt tās dalībvalsts kompetento valsts iestādi, kurā rotaļlieta ir darīta pieejama. Viena no paziņošanas metodēm ir [Safety Gate izmantošana](#).

1. Kas ir CASP?

Saskaņota rīcība produktu drošuma jomā (CASP) ļauj Eiropas Savienības/Eiropas Ekonomikas zonas valstu tirgus uzraudzības iestādēm sadarboties un stiprināt vienotajā tirgū laisto produktu drošumu.

CASP2022 ietver sešas Izstrādājumu pārbaudes un četras Horizontālās darbības.

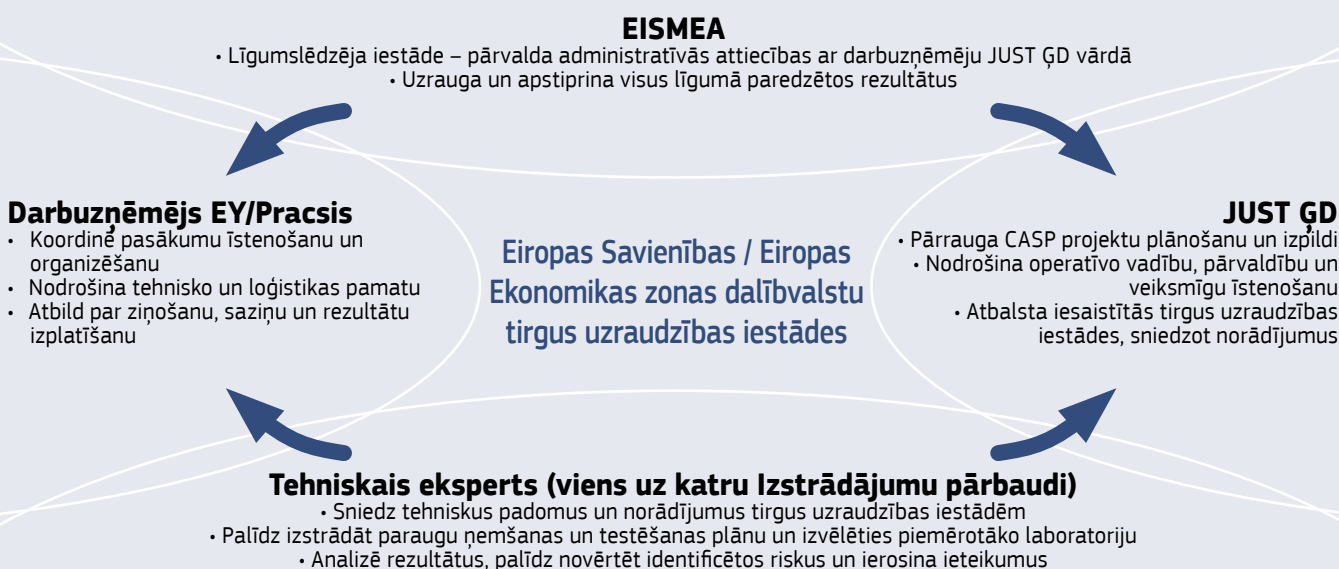
Izstrādājumu pārbaudēs tiek testēti dažādi produktu veidi, kas var radīt risku patērētājiem. Ražojumus izvēlas un savāc iesaistītās tirgus uzraudzības iestādes, un tos pārbauda, izmantojot kopīgi saskaņotu testēšanas plānu.

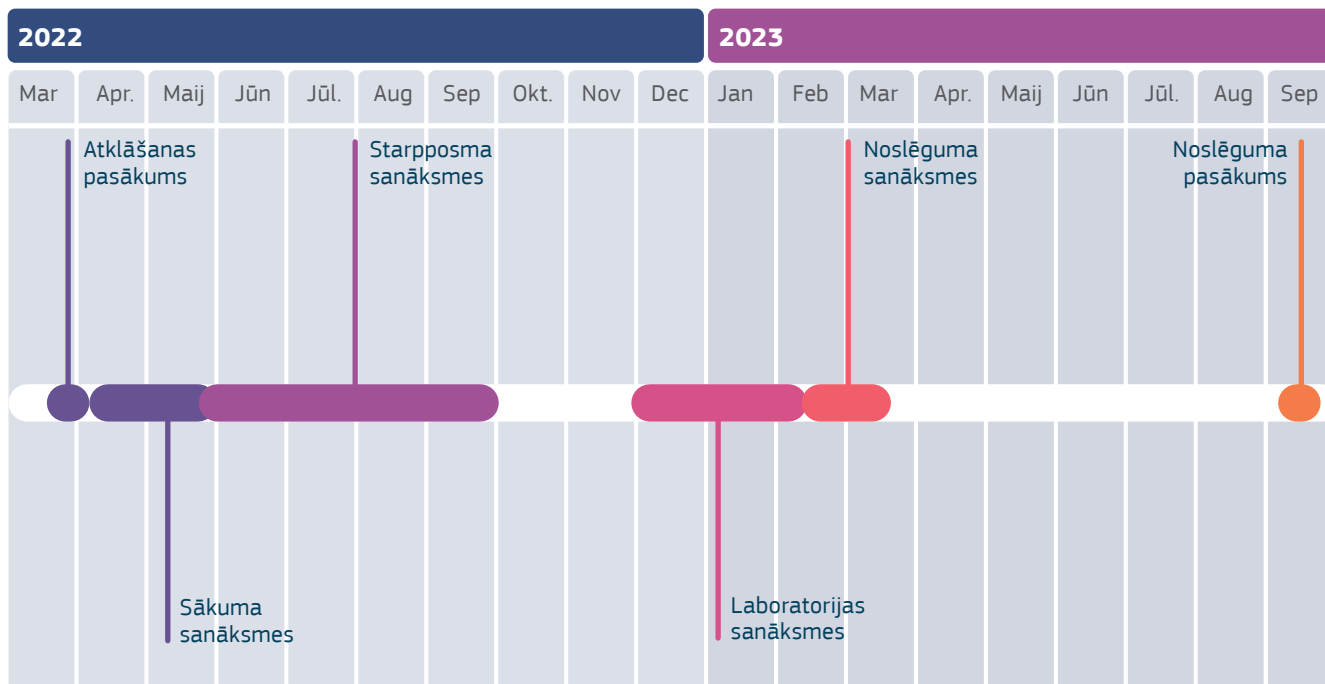
Horizontālās darbības nodrošina forumu, kurā tirgus uzraudzības iestādes apmainās ar idejām un paraugpraksi. Tehniskā eksperta vadībā tās izstrādā kopīgas pieejas, procedūras un praktiskus instrumentus tirgus uzraudzībai.

Lomas un pienākumi

2. Izstrādājumu pārbaūžu darba plāns

Nepārtraukta iekšējā saziņa, izmantojot Wiki Confluence platformu

SĀKUMS	PARAUGU ŅEMŠANA UN TESTĒŠANA	ZIŅOJUMU SĀGATAVOŠANA	ĀRĒJĀ KOMUNIKĀCIJA
Dokumentu izpēte	Laboratorijas konkursa process	Riska novērtējums	Komunikācijas instrumentu kopuma izstrāde
Intervijas par darbības jomas noteikšanu	Laboratoriju atlase un līgumu slēgšana	Tirgus uzraudzības iestāžu pieņemto pasākumu koordinēšana	Komunikācijas ziņojumu izstrāde
Testēšanas un paraugu ņemšanas plāna projekts	Paraugu ņemšana un transportēšana	Nobeiguma ziņojumu sagatavošana	Komunikācijas kampaņas uzsākšana
Laboratorijas kartēšana	Testēšanas process un testēšanas pārskati	Paraugu iznīcināšana vai nosūtīšana atpakaļ tirgus uzraudzības iestādēm	Ietekmes novērtēšana

3. Izstrādājumu pārbaūžu rīki un procesi

0

Process pirms CASP

JUST ĢD veic prioritāšu noteikšanu, lai izvēlētos produktu kategorijas. Sešas CASP2022 produktu kategorijas izvēlējas iesaistītās tirgus uzraudzības iestādes, izmantojot JUST ĢD organizēto apspriešanos.

1

Testēšanas un paraugu ņemšanas plānu validācija

Tehniskie eksperti izstrādā plānus, pamatojoties uz tirgus uzraudzības iestāžu atsauksmēm un pieejamo budžetu. Projekti tiek iesniegti sākuma sanāksmē, pēc tam tos precizē un apstiprina tirgus uzraudzības iestādes, izmantojot Wiki.

2

Laboratoriju atlase

Darbuņēmēja komanda iezīmē laboratorijas un sazinās ar tām, lai noskaidrotu cenas un iegūtu citu informāciju. Pēc sākuma sanāksmes tiek izsludināts konkurss, un piedāvājumi tiek izvērtēti. Starpposma sanāksmēs iesaistītās tirgus uzraudzības iestādes lemj, kuru laboratoriju izvēlēties.

3

Paraugu savākšana un transportēšana

Tirgus uzraudzības iestādes savāc attiecīgos paraugus no savu valstu tirgiem un reģistrē tos kodifikācijas datnē. Pēc sākotnējo pārbaūžu veikšanas tirgus uzraudzības iestādes nosūta paraugus uz laboratoriju.

4

Testēšana un testēšanas pārskatu sniegšana

Laboratorija pārbauda paraugus saskaņā ar apstiprināto testēšanas plānu un augšupielādē testēšanas pārskatus Wiki. Tirgus uzraudzības iestādes vajadzības gadījumā pieprasa paskaidrojumus un apstiprina ziņojumus.

5

Riska novērtējums

Tehniskais eksperts un tirgus uzraudzības iestādes laboratorijas sanāksmē izstrādā scenārijus, pamatojoties uz izvēlētajiem paraugiem, un analizē riskus. Tirgus uzraudzības iestādes veic riska novērtējumus visiem paraugiem, kas neatbilst juridiskajām prasībām.

6

Scenāriju augšupielāde riska novērtēšanas pamatnostādņu rīkā

Projekta laikā izstrādātie scenāriji tiek augšupielādēti riska novērtēšanas pamatnostādņu rīkā.

7

Tirgus uzraudzības iestāžu pieņemtie pasākumi

Tirgus uzraudzības iestādes veic atbilstīgus pasākumus attiecībā uz attiecīgajiem produktiem un ziņo par tiem Safety Gate.

8

Ārējā komunikācija

Ar noslēguma pasākumu tiek uzsāktas ārējās komunikācijas aktivitātes. Tas iezīmē 2–3 nedēļas ilgas Eiropas mēroga komunikācijas kampaņas sākumu.

Rīki

Katrai Izstrādājumu pārbaudei un visam CASP2022 projektam tiek veidoti **audiovizuāli klipi**, kas paredzēti patērētājiem un plašai auditorijai.

Ekonomikas dalībniekiem domātas **infografikas** ir izstrādātas par CASP2022 projektu un par katru Izstrādājumu pārbaudi.

Par katru pārbaudi un CASP2022 projektu tiek sagatavoti **nobeiguma ziņojumi**. Tie ir tulkoti visās oficiālajās ES valodās, kā arī norvēģu un islandiešu valodā.

Kanāli

Komunikācijas materiāli tiek izplatīti, izmantojot:

- [EK CASP tīmekļa vietni](#)
- Tirgus uzraudzības iestāžu nacionālos saziņas kanālus
- Attiecīgo presi un citas ieinteresētās personas

EIROPAS KOMISIJA

Directorate-General for Justice and Consumers
Directorate Consumers
Unit E.4 Product Safety and Rapid Alert System
E-pasts: JUST-RAPEX@ec.europa.eu

Komisija nav atbildīga par jebkādām šīs publikācijas atkalizmantošanas sekām.

© Eiropas Savienība, 2023

Eiropas Komisijas dokumentu atkalizmantošanas politiku īsteno, pamatojoties uz Komisijas Lēmumu 2011/833/ES (2011. gada 12. decembris) par Komisijas dokumentu atkalizmantošanu (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp.). Ja vien nav norādīts citādi, šo dokumentu atkalizmantot atļauts ar Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) licenci (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tas nozīmē, ka ir atļauta atkalizmantošana ar pienācīgu atsaukšanos uz dokumentu un norādēm uz grozījumiem.

Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder Eiropas Savienībai, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību turētājiem.

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā Europa:
https://european-union.europa.eu/index_lv

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2023
PDF ISBN 978-92-68-03534-4 doi:10.2838/05568 DS-03-23-170-LV-N